

Oudleerlingen lbo en mavo over hun taalgebruik

1 januari 1984

Auteurs: H. Blok, K. de Gloppe

Volume: 15

Nummer: 5

Pagina's: 27-37

Documenten

- [moer_jrg15_040.pdf](#)

h blo k k de gloppe taalgebruiks oudleerlingen lbo en mavo situaties over hun taalgebruik welke taalgebruikssituaties komen we in ons dagelijks leven heel vaak tegen in welke van die situaties voelen we ons prettig of niet een beetje vrij weergegeven zijn dit de vragen waar het in het onderzoek om draait dat door h blok en k de gloppe is uitgevoerd onder oudleerlingen van mavo en lbo eerst vond er een inventarisatie plaats van de taalgebruikssituaties en daarna konden genoemde oudleerlingen aangeven wat ze moeilijk en belangrijk respectievelijk gemakkelijk en onbelangrijk vonden in de commentaren worden er aanbevelingen gedaan voor het onderwijs juist daarom hebben wij mensen uit de praktijk gevraagd om op dit onderzoekje te reageren na het artikel vindt u dus ook drie reacties inleiding op een meer specifiek niveau ligt het antwoord minder voor de hand want om welke taalgebruikssituaties draait het in het naschoolse leven wat leren leerlingen van hun docent vormt het nu precies is het belangrijk dat jonge mensen de moedertaalonderwijs een nuttige en voldoende reden om voor zichzelf op te komen in conflictsituaties voorbereiding op het naschoolse leven of onder omstandigheden met hoger geplaatsten hoe vaak komen vinden schoolverlaters nog heel wat problemen jonge mensen in een dergelijke situatie terecht op taalgebied wat zijn eigenlijk de eisen die het en zijn ze dan in staat zichzelf te redden buitenschoolse leven aan leerlingen en schoolverlaters dit zijn belangrijke vragen voor moedertaalonderwijs later stelt centen die vinden dat ze hun leerlingen iets wil op dergelijke vragen kunnen de meesten van ons leren dat ze na school kunnen gebruiken het in globale zin nog wel een antwoord formuleren maar ontbreekt ons de kennis of het inzicht in de een van de centrale taken van het moedertaalonderwijs die de samenleving aan de taalvaardigheid derwijs is de leerlingen te helpen greep te krijgen van haar leden stelt daardoor kunnen veel opvat op de eigen situatie dit betekent onder meer dat tingen over de doelen van het moedertaalonderwijs voor leerlingen weerbaar gemaakt moeten worden in wijs onvoldoende gefundeerd worden dit zorgt de communicatieve situaties waarin zij zullen komen voor de indeloze discussies die betrokkenen vooral men te verkeren

onzeker maken een van de manieren om uit de 27 ze impasse te raken is om systematisch gegevens zichzelf nagaan want de bijlage bevat de comple te verzamelen over het naschoolse leven en met te lijst van typen situaties ook zijn de drie kern name over het taalgebruik dat daarin plaatsvindt vragen met hun antwoordalternatieven opgen o in dit artikel wordt verslag gedaan van een pro men ject waarin het naschoolse taalgebruik wat meer de 69 typen zijn naar de aard van het taalgebruik gedetailleerd beschreven is de resultaten van dit verdeeld over drie categorieen 17 schrijfsituaties project zijn van belang voor alle docenten die 22 eersituaties en 30 spreek luistersituaties zich afvragen wat zij met hun onderwijs bereiken omdat het beoordelen van 69 taalgebruikssitua en willen bereiken ties een wel erg omvangrijke taak zou zijn heb ben we de verzameling in twee min of meer ge b esc h r ij vi ng v a n het proj e ct lijkwaardige helften gesplitst zo ont stond van de vragenlijst een a en een b versie die elk aan 400 het project is in 1982 uitgevoerd doel ervan was respondenten toegezonden zijn het inventariseren van de taalgebruikssituaties die de oordelen over de frequentie de beheersing en van belang geacht kunnen worden in het dagelijks het belang van beheersing van de verschillende ty leven van oudieerlingen van het lbo en mavo de pen taalgebruik vormden een uitwerking van de inventarisatie is verricht met een apart beproefde subjectieve behoefte aan taalvaardigheid in na lijst met vragen over de frequentie de beheersing volging van anderen hebben wij het begrip be en het belang van de beheersing van 69 verschil hoeft e in twee betekenissen gehanteerd ten lende typen taalgebruikssituaties de vragen zijn eerste spreken we van een behoefte als een s itua schriftelijk voorgelegd aan een steekproef van tie feitelijk voorkomt in de tweede plaats spre 800 leerlingen die een tot vijf jaar geleden het lbo ken we van een behoefte als er sprake is van een of mavo met een diploma verlaten hebben om te door de leerl i ng ervaren teko rt beide opvattin gaan werken onder degenen die ook na lang aan gen van behoefte hebben we gemeend te bestrij dringen nog niet geantwoord hebben werd een ken door juist deze drie oordelen te vragen apart onderzoek verricht daardoor kregen we enig inzicht in de redenen van niet deelname en afname van de vragenlijst in de mate waarin weigeraars afwijken van deel de vragenlijsten zijn schriftelijk afgenomen nemers om de resultaten van het project naar waarbij de respondenten zelf hun antwoorden waarde te kunnen schatten gaan we onderstaand noteerden met deze methode waren in het voor eerst wat uitvoeriger in op de dragende onderde onderzoek bemoedigende ervaringen opgedaan len van het project de vragenlijst de afnamewij gebleken was dat de taalgebruikssituaties duide ze en de responsgroep lijk genoeg geformuleerd waren en dat de ge vraagde oordelen na een voldoende uitleg geen de vragenlijst onoverkomelijke problemen met zich meebracht de vragenlijst bevatte 69 verschillende typen van ten taalgebruikssituaties die op drie aspecten beoor toch is het nuttig om bij deze wijze van afnemen deeld konden worden twee kanttekeningen te maken ten eerste had 1 hoe vaak heb je dit gemiddeld gedaan den we de schriftelijke afnamen graag aangevuld 2 hoe goed denk je dat je dit nu kunt met een aantal mondelinge vraaggesprekken dit 3 hoe belangrijk vind je het om dit nu te kun zou ons in staat gesteld hebben om de verkregen nen resultaten die overwegend kwantitatief zijn de 69 taalgebruikssituaties zijn afgeleid uit

een meer diepte te geven helaas ontbraken ons voor vooronderzoek in dit vooronderzoek hebben we deze uitbreiding de middelen met 33 jonge volwassenen gesproken over de si voorts is het zo dat de antwoorden op vragen tuaties waarin zij hun taal gebruiken alle door lijsten in het algemeen niet perfect nauwkeurig deze groep genoemde situaties zijn in de vragen zijn dit nadeel geldt voor schriftelijke afnamen lijst terechtgekomen soms rechtstreeks maar evenzeer als voor mondelinge afnamen het is meestal na een proces van herformuleren en ver daarom verstandig bij de interpretatie van de re algemeniseren daarom kunnen we er zeker van sultaten rekening te houden met een onnauwkeu zijn dat de vragenlijst praktisch alle mogelijke ty righeidsmarge bij de in de derde paragraaf gepre pen taalgebruik omvat de lezer kan dat voor senteerde resultaten is dat overigens reeds ge beurd 28 de respondenten een lange dikke handleiding lezen van een for elk van beide versies van de vragenlijst is aan 400 mulier dat je moet invullen jonge volwassenen toegezonden in totaal hebben zakelijke brieven lezen we 513 formulieren terugontvangen die we voor officiële brieven en stukken lezen van allerlei verwerking konden gebruiken bij controle bleek instanties dat de responsgroep een getrouwe afspiegeling meerkeuzevragen lezen en beantwoorden in vormde van de groep jongeren die een tot vijf jaar een schriftelijk examen geleden het lbo of mavo met een diploma verla mondeling informatie vragen over kwesties die ten hadden om te gaan werken ex mavaleerlin ingewikkeld kunnen zijn genwaren met 22 procent vertegenwoordigd ex voor jezelf opkomen in conflictsituaties met lto leerlingen met 40 procent ex lhno leerlingen hogergeplaatsten met 28 procent en 10 procent bestond uit ex een mondeling tentamen of examen afleggen leerlingen van de overige lbo typen voor een cursus of opleiding we mogen aannemen dat de grote meerderheid een gesprek voeren met een huisarts specialist de eerste belangrijke stappen op weg naar een of maatschappelijk werkster zelfstandige maatschappelijke positie al gezet in deze groep treffen we tien taalgebruikssitua had ongeveer 80 procent van de respondenten ties aan wat de frequentie waarmee deze situa had gewerkt of was werkzoekend 20 procent ties voorkomen betreft geldt dat deze laag is ge volgde op het moment van antwoorden een op middeld een of enkele malen per jaar of nog min leiding eveneens ongeveer 20 procent was inmid der aangaande deze groep situaties zou men zich dels zelfstandig gehuisvest kunnen afvragen of het onderwijs hieraan vol om na te gaan of de groep niet respondenten af doende aandacht besteedt week van de zojuist beschreven responsgroep hebben we enkele aanvullende gegevens verza in verhouding moeilijk en onbelangrijk meld analyse daarvan heeft tot de conclusie ge in deze groep treffen we de volgende situaties leid dat verschillen niet uitgesloten kunnen wor aan den over verschillende typen taalgebruik wordt een ingezonden brief schrijven aan een krant door niet respondenten anders geoordeeld maar waarin je reageert op iets dat je gelezen hebt de verschillen zijn overwegend klein in dit arti een verslag of artikeltje schrijven voor een ver kel zullen we ze niet bespreken enigingsblad of krantje rijmpjes of gedichten schrijven voor beken enke le res ult a te n den familie of vrienden verhalen schrijven voor bekenden vrienden of het project heeft een grote hoe v eelheid boeiende familie resultaten opgeleverd in dit artikel kunnen we verkiezingsprogramma s van politieke partijen hiervan

slechts enkele fragmenten laten zien we lezen schenken aandacht aan vier groepen van taalgebruikers een korte toespraak houden bij speciale gele bruikssituaties die er om enige redenen uitspringen genheden de lezer bedenke daarbij dat er uitspringen een luisteren naar een toespraak op een bijeen relatief begrip is wanneer hierna gesproken komt van een politieke partij een vakbond of wordt over een taalgebruikssituatie die en moei het bedrijf lijkt en belangrijk gevonden wordt dan houdt dat gedicteerde brieven opnemen geen absoluut oordeel in over deze situatie wij in deze groep treffen we acht situaties aan die bedoelen in verhouding tot de overige 68 situa gemiddeld hoogstens een of enkele malen per jaar ties vindt men deze situatie moeilijk en belang voorkomen van deze groep situaties kan men rijk zich afvragen of het onderwijs hieraan niet ten onrechte veel aandacht besteedt voor zover men in verhouding moeilijk en belangrijk de bestede aandacht zou willen handhaven kan een brief schrijven aan een officiële instantie geconstateerd worden dat oudleerlingen de situa waarin je gevraagde informatie verschaft of ties desondanks als moeilijk beleven zelf om inlichtingen vraagt een sollicitatiebrief schrijven 29 in verhouding gemakkelijk en belangrijk wijzing over het waarom van dit verband dat in deze groep treffen we de volgende situaties was ook onze bedoeling niet maar op grond van aan dagelijkse ervaringen kunnen we ons er wel iets het algemene nieuws in de krant lezen bij voorstellen het verband zou bijvoorbeeld ver informatie opzoeken in gidsen of naslagwer oorzaakt kunnen zijn doordat situaties die wei ken nig voorkomen ook weinig gelegenheid bieden met collega s een gesprek voeren over het om ervaring op te doen om kunst te baren is nu werk bespreking van de planning knelpun eenmaal oefening nodig ook het omgekeerde ef ten fect bestaat als moeilijke situaties vermeden uitleg instructie of informatie geven worden leidt dat eveneens tot een verband tus luisteren naar uitleg en instructies sen moeilijkheid en frequentie dat dergelijk ver in deze groep treffen we vijf situaties aan die ge mijdingsgedrag het opdoen van ervaring tegen middeld tenminste een of enkele malen per werkt is een bekend verschijnsel en dan is de maand voorkomen aangaande deze situaties zou cirkel rond moeilijke situaties worden vermeden geconcludeerd kunnen worden dat het onderwijs en omdat ze vermeden worden blijven ze moei erin geslaagd is de leerlingen voldoende beheer lijkt men kan dus diverse mechanismen vermoe sing bij te brengen aannemende natuurlijk dat den achter het verband tussen moeilijkheid en de beheersing inderdaad een gevolg is van het ge frequentie geven onderwijs in elk geval ligt extra aandacht het verband tussen het belang dat men aan be voor deze situaties minder voor de hand heersing van een situatie hecht en de frequentie is veel minder sterk onder de belangrijk gevonden in verhouding gemakkelijk en onbelangrij k situaties treffen we zeldzame en frequente situa in deze groep treffen we de volgende situaties ties aan kennelijk wordt het belang van situaties aan niet alleen aan de frequentie afgemeten andere allerlei tijdschriften lezen factoren zoals de wens een autonome maat detectives science fiction liefdesromans en schappelijke positie in te nemen of een succesvol dergelijke lezen le beroepsloopbaan op te bouwen zijn hierbij strips of beeldromans lezen of de ondertite waarschijnlijk eveneens van belang al geeft het ling van films project hierover geen uitsluitel een telefoongesprek voeren met een bekende ook het verband

tussen het belang dat men aan over alledaagse dingen koetjes en kalfjes beheersing van een situatie hecht en de moeilijk luisteren en kijken naar onderhoudende heid is zwak belangrijk gevonden situaties kun programma s nen tevens zowel moeilijk als gemakkelijk gevon in deze groep treffen we vijf situaties aan die ge den worden ook hier ligt het dus niet voor de middeld tenminste een of enkele malen per hand om een direct causaal mechanisme te veron maand voorkomen aangaande deze situaties zou derstellen tussen de beide aspecten men zich kunnen afvragen of het onderwijs hier wellicht is het aardig nog een tweede interessant aan niet ten onrechte veel aandacht besteedt resultaat te belichten er blijken bijna geen schrijfsituaties te zijn die er als gemakkelijk uit di s cu ssie springen hoewel dit resultaat in overeenstem ming zal zijn met de ervaring van velen kunnen i n de zojuist behandelde groepen zijn een paar we dit verschijnsel op grond van de onderzoeks belangwekkende regelmatigheden op te merken resultaten wat nauwkeuriger beschrijven afge in de eerste plaats blijkt dat de drie beoordeelde zien van twee uitzonderingen geldt voor alle aspecten dat wil zeggen de kernvragen niet los schrijfsituaties dat tenminste 46 procent van de van elkaar staan zo bestaat er een tamelijk sterk respondenten de mening is toegedaan dat deze si verband tussen de moeilijkheid van een situatie tuaties hen niet zo goed of zelfs nog slechter af en de frequentie waarmee deze zich voordoet de gaan de uitzonderingen zijn als moeilijk beoordeelde situaties komen alle rela voor jezelf korte notities of aantekeningen tief weinig voor en omgekeerd alle als gemakke maken lijk beoordeelde situaties komen naar verhouding een brief of briefkaa rt schrijven aan familie veel voor het onderzoek geeft geen nadere aan vrienden of kennissen 30 dit zijn tevens de enige in het onderzoek betrok we zijn ervan overtuigd dat vele docenten zich ken situaties waa rvoor nauwelijks formele eisen steeds weer afvragen waarom ze het onderwijs ge gesteld worden wetende hoeveel aandacht er in ven dat ze geven centraal in deze steeds terug het onderwijs nog steeds besteed wordt aan met kerende reflectie staat de vraag naar de doelstel name de formele aspecten van de produktief lingen van het onderwijs nu kan geen enkel on schriftelijke taalbeheersing heeft deze constate derzoek daar een afdoend antwoord op geven ring een wat wrange bijsmaak toch moeten we maar onderzoeksresultaten zijn wel relevant voor oppassen met al te vergaande conclusies het gaat het doelstellingenvraagstuk zo blijkt uit een immers niet om het feitelijke peil van beheersing door ons verrichte literatuurstudie dat het onmo in ons onderzoek hebben wij alleen kunnen con gelijk is om een overzicht te geven van alle taal stateren dat vele respondenten het ve rt rouwen in eisen die in het dagelijks leven aan mensen ge de eigen schrijfvaardigheid ontberen steld worden dergelijke overzichten bestaan niet om nog een andere reden zijn we zelf terughou en het valt ook niet te verwachten dat ze binnen dend in onze conclusies er blijkt namelij k een enkele jaren ontwikkeld kunnen worden toch is aanzienlijke variatie te zijn in de individuele oor daarmee geen negatief oordeel uitgesproken over delen situaties die door sommigen als moeilijk een benadering waarin veel aandacht bestaat voor belangrijk of veel voorkomend zijn beoordeeld de eisen van het dagelijks leven via de door ons hebben van anderen het predicaat gemakkelijk gevolgde methode kan over deze eisen belangrijke onbelangrijk of zeldzaam gekregen door

alleen informatie verkregen worden in ons onderzoek op de gemiddelde oordelen af te gaan krijgen we bestaat deze informatie uit oordelen van oudleerling een onvolledig beeld van wat er werkelijk aan de leerlingen van het lbo en mavo over een aantal hand is helaas kunnen we hierop niet al te diep taalgebruikssituaties de resultaten mogen zeker ingaan de individuele variatie is evenwel zo uniek genoemd worden omdat er tot op heden groot dat het afleiden van algemeen geldende nauwelijks gegevens zijn over de ervaringen van conclusies op grond van het soort oordelen dat oudleerlingen in de diverse onderwijsbladen wij verzameld hebben een hachelijke onderneming waaronder moet worden regelmatig het standpunt om te bedenken dat het onderwijs aan moet sluiten bij de we hebben pogingen ondernomen om de individuele ervaringen van de leerlingen en vooruit moet lo duele variatie te relateren aan enkele achterpen op de situaties waarin ze na hun schooltijd grondkenmerken van de respondenten het geterecht komen welnu docenten die dit stand slacht de woonsituatie het behaalde diploma punt zijn toegedaan zullen door dit onderzoek het wel of niet gevolgd hebben van extra taalcur tot nadenken gebracht worden bereiden zij hun sussen en het aantal jaren naschoolse ervaring in leerlingen voor op de taalgebruikssituaties die derdaad blijken er diverse samenhangen te zijn vaak voorkomen of die oudleerlingen belangrijk tussen deze achtergrondkenmerken en de gegeven vinden misschien vormen de resultaten een aanoordelen maar deze zijn zonder uitzondering leiding hier en daar wat accenten te verleggen zwak de sterkste samenhangen vonden we nog ook de door ons gebruikte vragenlijsten noemen voor het kenmerk geslacht enkele voorbeelden we als een nuttige opbrengst van het project de vrouwen schrijven vaker een brief of briefkaart ze vragenlijsten zijn met grote zorg geconstrueerd aan familie en kennissen dan mannen mannen en zij bestrijken alle taalgebruikssituaties waar lezen vaker uitgebreide gebruiksaanwijzingen met mee jongeren de eerste jaren na hun schoolloop schema s en dergelijke vrouwen voeren vaker een baan in aanraking kunnen komen docenten uit gesprek met een huisarts specialist of maatschap het volwassenenonderwijs kunnen met behulp pelijk werk ster in het algemeen hebben we van deze lijsten op een eenvoudige doch doeltref evenwel nog bijzonder weinig vat op de achterfende wijze het inzicht vergroten in de taalpro grond van de enorme individuele verschillen blemen van hun cursisten voor ons vervolgonderzoek zijn de zojuist be gebruiksmogelijkheden n sproken onderzoeksresultaten van groot belang gebleken in dit vervolgonderzoek werken we aan bij de bespreking van de betekenis van de onder de ontwikkeling van evaluatieprogramma s voor zoeksresultaten onderscheiden we twee perspec de functionele taalvaardigheid van eindleerplicht tieven dat van docenten en dat van onszelf tige lbo en mavo leerlingen in deze programma s 31 zijn een aantal opgaven ingebouwd die de leerlin inwinnen van inlichtingen door een thematische gen uitnodigen tot diverse typen taalgebruik die opbouw wordt de realistische waarde van de pro in het naschoolse leven van belang gebleken zijn programma s nog vergroot de programma s bevatten zowel situaties die blij als de programma s klaar zijn zullen ze gebruikt kens die resultaten frequent voorkomen als situa worden bij een poging het niveau van het moeties die belangrijk en moeilijk gevonden worden dertaalonderwijs te beschrijven uit deze beschrij voorbeelden van het eerste type zijn het mak-

en ving kunnen conclusies getrokken worden naar van aantekeningen het lezen van de krant en het aanleiding van de vraag of eindleerplichtige leer geven van instructies voorbeelden van het twee lingen voorbereid zijn op het taalgebruik dat in de type zijn het schrijven van een officiële brief het dagelijks leven van belang is voordat we zo het invullen van formulieren en het mondelin g ver zijn is er echter nog een lange weg te gaan bijlage m ondel i nge situaties m 1 mondeling eenvo u d ige informatie vragen m 1 0 deelnemen aan een werkoverleg met b ijvoorbeeld op een r ci s bu mu op he t po stka n toor of in een win kc l hogergeplaatsten zoals bijvoorbeeld de afdelingschef of directie m 2 monde ling i nf ormat ie vra gen over kwestie s di e ing ewikkel d k u nnen zijn m 11 met collega s een g e sprek vo-eren over het werk bijvoorbeeld ove r h ypotheken verzekeringen of rege ls en voorschriften van bespreking van de planning knelpunten d e overhe id m 12 uit-leg instructies of informatie geven m 3 v oor jezelf opkome n in conflic7s i7uati es m et t ijdens het we rk aan kl anten p atient en of col4ga i thuis aan de vak man ho ger g eplaatsten of in de vrije tijd b ijvoorbeeld cc n k l acht indiene n o prot a en bij j e we rkgeve r chef schoo ldi m m 1 3 luisteren naar uitle g en i ns tructi es b ijvoor b eeld va n je baas of collcgi s over het werk of lijde ns een mo ndelinge m 4 se rieuze discuss i es voeren m et familiele de n vrienden cursus of cn ining of bek e nden waarin j e ze wilt ov ertu i gen van jouw standp unt m 14 een boodsc hap of instructies overbreng en bijvoorbeeld ove r kern wapens e ma ncipa tie o v erkiez- ing en b ijvoorbee ld van ee n do k ter ee n onde rwijzer een ambte naar ofeen vak- ma n aan je huisgenote n m 5 vra gen ste ll e n opmerkin gen maken of j e me ning naar vo ren bren gen in e en ver gadering m 15 uitleg vragen en vra gen beantw oord e n tijde ns een b ijvoorbeeld ti jden s een werkbepreking of een ver- gadering van een partij m o ndelin g e cu rsus of opleid i ng v erenigi ng of vak- bond m 16 een mondeling tent am en of ex amen afleggen voor m 6 ee n so lli c itatiegesprek voeren met iema n d van een een cursus of opleiding b ed rijf waar j e wilt gaan werke n m 17 e e n gesprek voeren met een huisarts specia list of m 7 een zakelijk g esprek voe r e n of on de rhande le n maatschappelij k werkste r b ijvoorbeeld m et een le ve rancier een winkel ier een garag ehoude r en dergel ij ke m is persoonlijk e e n ope nharti ge gesprekken voeren bijvoorbeeld over j e ei- gen ofan derman s problemen m 8 als verk oper met klant e n of kop e r s onde rhandelen je zaken aanprijzen m 19 een ge s prek voeren ov er alledmgse dingen met o p je we r k of in j e vri je tijd be k enden in een ongedwongen sfee r bijvoo rbeel d met familie bure n kennissen of op h et werk met collega s en m 9 e e n za- ke lij k telefo o nges prek voer e n k lanten bijvoorbeeld om i n formati e te vragen afspraken te m aken opdrachte n te geven ofte kri jge n m20 een tele foongesprek voeren met een bekende over alledaagse d i ngen koetjes en kalfjes 32 mo ndelinge si tuatie s ve rvolg m2 1 verhalen uitw isselen met vrienden fami li ele- den of m 30 gedichteerd e brieven opnemen k ennissen bijvoorbeeld over vakanties bijzondere gebeurtenissen m22 praten met kinderen over wat zij beleefd hebben op school op straat in de vakanti e en de rgelijke m23 praten met en lu isteren naar he e l jonge kinderen die zelf nog maar nauwelijks kunnen praten de drie kernvra ge n p lus an twoorda lternatie ve n m24 een korte toespraak ho uden bij speciale gelegenheden zoals bijvoo r b ee ld ern ltean ren huweli jk em jubileum of

een afscheid vraag a hoe vaak heb jij dit gemiddeld gedaan m25 een lezing spreekbeurt op toespraak houden over een onderwerp waar je veel van afweet snr-woord 0 telden of nooit minder dan een keer per jam bijvoorbeeld tijdens een vergadering dop een bijeenkomst van een o jaarlijks een of enkele malen per jaar vereni- ging mu idel ijb efn of enkele rtulm per maai el wekelijks een of enkele malen per week m26 luisteren en kijken naar onderhoudend e dagelijks een o mkele ma len per dag programma s zoals bijvoorbeeld portuitundingrn nbarct toneelstukken hamspelen rn derg el ijke v raag b hoe goed den k jc du je dit nu kunt m27 luisteren en kijken naar in f ormatieve programma s zoals b i jvoorbeeld nie uvsui zrndingen accualict i mrubriekm antwoord c goed het gssac me go ed d documentaires leac uitred ingen m dergelijke mu ig h ec gut nietmgo ed slec h t ik breng er weinig van terech t m28 luisteren naar een toespraak op e en bij eenkomst van een politieke partij een vakbond of het bedrijf b ijvoorbee ld van een politicus o ver algemene pro blem en of va n een va lcbpndsvertegenaoofd iger of lid van de bedrijfsleiding ove r er e vraag c hoe belangrijk v ind jr het om dit nu n kunnen reorganisotie t voord o erg bela ngr ijk als i k het niet kan is dm heel lastig m29 luisteren naar een lezing of toespraak waarin je belang rijk het is wel hud ig mav ik lun hei vel meer hoort over een ond erwerp waar je miam be- langstelling voor hebt g onbelangrijk he ma kc me nier uit b ijvoorbeeld cm reisver- slag een preek lee ssituaties l 1 eenvoudige foamuijeren lezen en inv u lzen l 1 2 het naslaan van vakk ennis in handboeken bijvoorbeeld een b cuellorm ulier of eeniuc hrijrormulia voor cm curm bijvoor bee ld juri spndentie ar- beidsvoorschriften farmaceutische re apcw cn e d ook het opmeken v ue sd kennif in enrytloped iefn l 2 een lange dikke handleiding lezhn van een formulier datje moet invuiien l i3 verslagen of rapporten lezen ter voorbereiding van bijvoorbeeld bij e en belu ing omwlitt een vergad e ringop e werk l 3 zakelijke brieven lezen l 14 vakliteratuu r lezen bijvoorbeeld over afipnkm concf xten leveringsvoorwaar- den en dergel i jke bij voorb eeld tijdschriften die me je beroep te maken h ebben l 4 officiële brteven en 5 ukken lezen van a7ierlei l i s schriftelijk cur sus mater mlbest l 1 deren instanties bi j voorbee ld het theorieb o ekj e v oor he t rijcamee o materiul voor een bijvoorbee ld verzekeringspolissen contracten cao s dwangbevel van een eh b us cechcbank o hn huismudelijk ieglertrcn vin crn ocdri jf l16 meerkeuzevragen lezen en beantwoorden in een l s het algemene nieuws in de krant lezen schriftelijk exam en zmis bi jvoorbeeld artikelen over sport ongelukken kapingen plaatselijk nieuws recensies rn dergelijke li7 voorlichtings of reclamema- teriaal lezen 7 h bijvoorbeeld lolden pamflitcrn dvertrnti n interv r l 6 het politieke nieuws achtergrondartikelen en de bedtij smededingm gebrui ksvao nchrik en medicijnen commentaren in de krant lezen l 18 het lezen van tamelijk uitgebreide l 7 verki ezing s programma s van politieke partijen lezen gebruiksaanwijzingen waarin sc hema s en dergelijke verwerkt zijn l 8 allerlei tijdschriften lezen bijvoor- beeld voorde installatie o aet onderhoud van gcluidsapparac uw zoals bijvoorbeeld dames rn modebladen gezinsbl drn hobb ybladen huishoudelijke appantm weekbla- den en v ereni gingsbladen l19 technische tekeningen met instructies lezen l 9 de- tectives sci ence fiction liefdes romans en bijvoor b eeld boumeke ninge n mon- tagevoorschriften dergelijke i ez n l 20 aantekening en ontcijfer en die je ze lf in

haast liio strips of beeldroman s l e z e n of de ond e r titeling van vervaardigd hebt films l2 1 har dop voo rifz n li t informatie opzoeken in g idsen of in naslagwerken bijvoor b e e ld np portrn aven la en pa n mlkgi s kru rtes ukjes banden zoa ls bi-jvoorbeeld in ww dmooe km dr elc faongids d inlett n voor blinden dergelijke l22 aa ngeboden tikwerk optmlfovien controle ren 33 schrij fs itu ati e s s 1 een br iefje schrijven met een korte of eenv oudige 511 een verslag of artikeltje schrijven vopr een mededeli ng verenigingsblad of krantje b ijvoorbeeld un j e we r kgever ha hoofd van een sc hool klanten of bijvoorbee ld een blad van een personeelsverenig- ing een sportv ereniging of l even ncicn een buurthuis s 2 brieve n e n briefjes schrijven in verba nd met je w e rk 512 aantekeningen ma ken vaneen mondelinge cu rsus of waarbij je een voorb eeldbri e f kunt gebr uike n oplei din g b ijvoor- beeld bri ev en aan vskenrelaties cliënten en dergelijke 513 sch rift elij k vragen beantwoorden of opdrachten s 3 een br ie f sc hrijv en aan een officiële instantie waarin uitwerken voor een cursus of opleiding j e g evraagde informatie versc haft of zelf om inlichtingen v raagt 514 antwoorden formuleren tijdens een schriftelijk b ijvoorbeeld een bric aan een verukering s ma at uhappy de belastingdienst e xa- men een ten tamen of een proefwerk o u n de gem eenre sis een bri ef of bri efkaart schrijven aan familie v r ie nden 5 4 ee nv er zoe kschr ift een bezwaarschrift of een of kenniss en prot estbri e f schrijven aa n officiële insta nties waarin bijvoorbeeld over familiegebeurtenissen of valt anties e j e sta ndpu n t met argu m e nte n on derbouw b ijvoorbeeld g ericht aan een verzekeringsmaux- happy de belastingdienst of 516 rij mpjes of gedichten sc hr ijven voor bekenden fam ilie aan de gemeente of vrienden bijvoorbeeld ter gelegenhe id van sinterklaas of voor een eest s s ee n solli c itiatiebr i ef sc h r ijven s17 verhalen schrijven voor b ekenden vr ienden of s 6 ee n v erslag of sam en v atting sc hrijve n aan de hand fam ilie van aantekeningen of een ree ks gegevens bijvoorbeeld over dingen die je zelf hebt meegemaakt of over gefantaseerde b ijvoorbeeld het uitwer ken van een verslag van een vergadering of het gebeurtenissen samens tellen va n e en pmduk- ticoversicht s 7 een verslag schrijven over een vergadering discussie of w e p kbe- spreking s k voo r jezelf ko r te notities of aanteken i ngen mak en b ijvoorbee ld van e en celefoniuh gesprek s 9 ko rt e notiti es of aa nteken ingen mak e n die voo r anderen bestemd zijn bijvoorbeeld aan w ijzingen voor collega s lijsten of bal- ansen 5 1 0 een ingezonden stu k schrijven aan een krant waarin je re ageert op i ets da tje gelezen hebt r eactie 1 als moedertaaldocente in het hoger beroepson het onderzoek zelf met de drie kernvragen hoe derwijs 15 18 jarigen met in elke klas slechts vaak doe je hoe goed kan je hoe belang twee lessen nederlands per week zit ik voort rijk vind je is erg gesloten en biedt geen moge durend met de vraag wat geef ik en hoe geef ik lijkheid tot commentaar of nuancering daarop het vandaar mijn grote belangstelling voor dit kom ik nog terug in mijn besluit artikel ik vraag me af welke betekenis de ondervraagden gaandeweg raakte ik teleurgesteld over het on geven aan de woorden moeilijk gemakkelijk derzoek de resultaten en vooral de conclusies die belangrijk onbelangrijk hanteren zij hier een ob de schrijvers daaraan vastknopen jectieve of subjectieve maatstaf spreken zij een om te beginnen verbaast het me dat de schrijvers eigen of een aangepraat oordeel uit herhaaldelijk beweren helaas ontbreekt ons de graag wil ik deze be-

denkingen illustreren met kennis of het inzicht in de eisen die de samenleving wat voorbeelden die betrekking hebben op de vinding aan de taalvaardigheden van haar leden eerste groep moeilijk en belangrijk en op de stelt zij en ik zijn toch leden van die samenleving vierde groep gemakkelijk en onbelangrijk een vinding en wij ervaren toch welke eisen er vaak of belastingformulier invullen een sollicitatiebrief weinig aan onze taalvaardigheid worden gesteld schrijven is objectief belangrijk maar dat kan ik trouwens de indrukwekkende vragenlijst spreekt best onbelangrijk vinden voor mijn belastingaan hun bewering tegen al de daarin opgesomde giften ga ik met alle documenten naar het kantoor taalgebruikssituaties voor jonge afgestudeerden ik schuif aan in het rijtje en wordt op vijftien mi zijn me vertrouwd dat deze inventaris tot stand nutten gratis geholpen voor het schrijven van een kwam in overleg met jongeren is dan ook de sollicitatiebrief koop ik een boekje brieven grote verdienste van het project schrijven 34 zo kan ik in vele situaties hulp vinden na jaren ergens tussenin onopvallend lees ik dat de ongezwoeg op de sollicitatiebrief en dergelijke kom derzoekers hebben kunnen constateren dat vele ik tot die conclusie slechts 10 procent van mijn respondenten het vertrouwen in de eigen schrijf leerlingen brengt er wat van terecht de rest blijft vaardigheden ontberen waar zij concluderen bij stuntelige brouwsels maken de tweede groep moeilijk en onbelangrijk ten het is ondoenbaar en onnodig je leerlingen het onrechte veel aandacht voor verhalen verslagen taalregister van allerlei officiële instanties te leren artikeltjes rijmpjes korte toespraken zou ik beheersen het is wel nodig dat ze weten dat integendeel het gemis aan zelfvertrouwen zoeken zulke taalregisters bestaan dat ze zakelijke stuk in ten onrechte te weinig aandacht voor verhalen ken lezen dat ze vreesdrempels overschrijden en voor de tijd dat zakelijke papieren een nood uitleg vragen hierbij merk ik op dat er in het zaak worden ik ken die reactie ook wel mijn onderzoek veel situaties voorkomen waarin niet leerlingen hebben ook veel weerstand als we de moedert aal docent wel de vakdocenten die eraan beginnen maar als er zonder kritiek ook moedert aal geven de nodige taalbeheer stap na stap met veel aanmoediging produk sing kunnen en moeten bijbrengen zo gaat mijn ten groeien is dat een heel bevestigende prettige collega maatschappelijke vorming met de leerlin ervaring gen naar de rijksdienst voor de arbeidsvoorzie het moet me ook van het hart onderhuids worden nging om het ingewikkelde stempelsysteem voor ik bij de onderzoekers gewaar in de vraagstel te bereiden ling en in de conclusies dat zij het gevoelige zich afvragen of het onderwijs hieraan voldoen ook het speelse in de taal uit de weg gaan mag je de aandacht besteedt berust nergens op de aan taal ook plezier beleven en mag ze je leven vraag is dunkt me hoe besteed je er aandacht prettig maken aan tot slot de inventaris hou ik wel bij met het leerlingen die uit het algemeen vormend onder onderzoek kom ik niet verder wijs afgezaakt zijn bij mij in het beroepsonder gelukkig loopt door het verslag een voorzichtige wijs eisen nogal eens zinsontleding hun vroegere relativerende draad de kwantitatieve resultaten lerares heeft hun ingeprent daarmee ga je later missen diepte de individuele variatie is even taal kennen kunnen het ontleden van zinnen wel zo groot en zonder fouten schrijven en geleerde woor zo hoop ik dat de schrijvers er rekening mee houden kennen hebben voor mij een aangepaste be den bij hun conclusies het vervolgonderzoek

en langrijkheid de te verwachten evaluatieprogramma's in de groep gemakkelijk en onbelangrijk worden de antwoorden nog twijfelachtiger als ik de voor lieve vlamincx geschotelde situaties lees naar schoolse en docent beroepsonderwijs in antwerpen maatschappelijke maatstaven is tijdschriften en welke detectives liefdesromans lezen over reactie 2 koetjes en kalfjes praten erg onbelangrijk en eerlijk laten we niet ontkennen dat het voor velen allereerst ben ik erg blij met het initiatief van ook niet beroepsschoolmensen belangrijk is beide onderzoekers deze aanzet zal mijn inziens dat het onderwijs hier ten onrechte veel aan het begin moeten zijn van een grootschalig onder dacht aan besteedt zou ik een ondoordachte zoek om het rendement van het moedertaalon grappige conclusie noemen zou de school hier derwijs te meten de taalvaardigheid hebben bijgebracht een vraag wat het onderzoek zelf betreft ik vind het jam van werkelijk belang lijkt me helpt het onder meer dat door gebrek aan middelen het onderwijs en lukt het erin om kritisch te lezen en te zoek uitsluitend schriftelijk is afgenomen een si kijken situatie die door de ondervraagden zelf gekwalificeerd verder mis ik in dit artikel de resultaten bij situeerd is als moeilijk vooral omdat in de vier ties die wat meer in de gevoels sfeer zitten om genoemde groepen er een duidelijke scheiding is gang met je partner kinderen buren vrienden aan te brengen tussen schriftelijke en mondelinge in mijn omgang met de leerlingen en waar ik dat taalvaardigheid aspecten dit onderscheid is van het heel belangrijke levensgebieden zijn hoe gaat fundamenteel belang en mijn inziens een wezen het onderwijs daarmee om lijkt aspect bij de selectering na de lagere 35 school onder meer door de cito toets gebied als moedertaal docent op een lts en al tien jaar klasseleraar van brugklassen vraag ik mij elk jaar kees faas weer af wat is er in de voorgaande zes jaar met leraar is te amsterdam die kinderen gedaan waarom als voorbeeld hebben ze zo'n moeite met schriftelijke instructie 3 tie vragen ze constant mat moet ik doen ter wijl als er letterlijk gezegd wordt wat er staat het na lezing van het verslag van het onderzoek naar plotseling duidelijk wordt hoe komt het dat de taalvaardigheidssituaties blijf ik met een over meeste leerlingen een hekel hebben aan het lezen heersend gevoel van onvrede zitten waar zijn de van een boek terwijl als er voorgelezen wordt ze schrijvers eigenlijk mee bezig geweest geen enkele moeite hebben om in het verhaal te het materiele antwoord op deze vraag kan ieder kruipen zelf in het stuk lezen maar ik bedoel meer vanuit is het mogelijk dat de leerling zelf het antwoord welke optiek of innerlijke noodzaak zetten zij geeft door zijn gedrag zo van lees jij maar voor dat onderzoek op dat kun je veel beter dan ik voordat ik het ver in de inleiding geven zij daarop hun antwoord haal begrijp moet ik zinnen twee drie maal le welke taalgebruikssituaties komen mensen in het zien spellen en dan vind ik er niks meer aan ik dagelijks leven tegen en bereidt de school ze daar hou wel van verhalen geef mij daarom maar in voldoende mate op voor zij vinden die vragen strips dan zie ik wat er gebeurt belangrijk omdat docenten leerlingen iets willen in het onderzoek wordt bij elke groep de freieren waar ze na hun schooltijd iets aan hebben quentie genoemd komt vaak voor komt zelden precies daar ben ik het roerend mee eens maar voor geeft de leerling ook hier niet aan door zijn als ik dan het artikel lees word ik een beetje krie gedrag dat wat ik niet kan ga ik uit de weg belig met andere woorden bepaalt

een leerling bewust de twee belangrijkste criteria moeilijkheids of onbewust waar hij wel of niet mee te maken graad en belangrijkheid worden ingevuld met wil hebben een ingezonden stuk schrijven aan ervaringen door oudleerlingen opgedaan in het een krant waarin je reageert op iets dat je gele maatschappelijk leven en die maatschappij stelt zien hebt wordt als moeilijk maar onbelangrijk eisen en legt bovendien waarden en normen op gekwalificeerd natuurlijk moet je dan wel regel de samenleving wil dat je brieven kunt schrijven matig de krant lezen bij het vak maatschappij aan officiële instanties dat je sollicitatiebrieven leer probeer ik die onderwerpen te behandelen kunt schrijven dat je ingewikkelde formulieren waarvoor de meerderheid zich interesseert als je kunt invullen en wat al niet meer lees er de dan vraagt lees de krant en knip alles uit wat eerste groep moeilijk en belangrijk maar op na met het onderwerp te maken heeft dan schijnt maatgevend zijn dus de eisen die de samenleving de interesse te dalen of is het lezen hier opnieuw stelt in het kleine stukje commentaar onder deze een blokkade ontstaan interesses spontaan of tien situaties stellen blok de glopper dat we geselecteerd naar bijvoorbeeld beheersing van ons dus moeten afvragen of het onderwijs hieraan ta alvaardigheidsaspecten voldoende aandacht besteedt door het stellen vanuit het bovenstaande geloof ik niet in de stel van deze vraag op deze manier krijg ik de stellige ling dat situaties die weinig voorkomen ook wel indruk dat de opstellers van de enquête vinden niet gelegenheid bieden om ervaring op te doen dat het onderwijs niet genoeg aandacht aan die de onderzoekers constateren dat vele respondents eisen besteedt ik laat hier maar in het midden ten het vertrouwen in eigen schrijfvaardigheid en wat er bedoeld wordt met het onderwijs mijns inziens ook leesvaardigheid ontberen we gaan nog even door met lezen de groep daarom is mijn suggestie onderzoek waarom moeilijk en onbelangrijk moeilijk en onbelang leerlingen na tien jaar lees en schrijfonderwijs rijk voor schoolverlaters dan die al in de maat zes jaar lagere school vier jaar lbo nog zo onschappij staan want zij konden alleen hun me zeker zijn niet geven conclusie van de schrijvers omdat ikzelf denk niet te kunnen volstaan met hier en deze mensen dus de maatschappij deze situaties daar accenten te verleggen wel heb ik behoefte onbelangrijk vindt moeten wij ons afvragen of aan verdergaande contacten met collega's op dit het onderwijs daar niet teveel aandacht aan be 36 steeds kijken alle taalgebruikssituaties die daarmee sa over de andere twee groepen gemakkelijk en behenhangen vind ik terug in de groep gemakkelangrijk en gemakkelijk en onbelangrijk zouden lijken en onbelangrijk dat het gemakkelijk gevonden dezelfde soort opmerkingen te maken zijn dus den wordt is mooi meegenomen maar hier komt doe ik dat dan maar niet iets naar voren wat denk ik niet onderzocht is ik hoop dat de strekking duidelijk is wij moeten de kwaliteit van al die taalgebruikssituaties de leerlingen leren wat de samenleving van ons je zou het lezen van allerlei tijdschriften kunnen vraagt wie doordenkt weet dan wel wat voor on gebruiken om leerlingen wat kritischer te leren derwijs ons te wachten staat oefenen oefenen zijn ten opzichte van wat ze lezen verder is van en nog eens oefenen om dingen te leren die rela groot belang de eigen meningsvorming dus de tief weinig voorkomen is het wel altijd nuttig opmerking dat hier misschien teveel tijd aan dm brieven aan officiële instanties te teren schrijft wordt gegeven in het onderwijs

slaat nergens op ven om ingewikkelde formulieren in te vullen of omdat de kwaliteit er bewust buiten gelaten is om eens iets te noemen waar al jaren onvrede die meningsvormende functie komt heel duide over bestaat om meerkeuze-toetsen op een exa lijk naar voren bij het lezen van verkiezingspro men te leren lezen en beantwoorden het is na gramma s of bij het luisteren naar toespraken van tuurlijk wel nuttig dat die brieven in voorkomen politieke leiders of vakbonds-mensen maar hier de gevallen worden geschreven of dat die formu staat dit onder moeilijk en onbelangrijk ik hoef lieren worden ingevuld maar juist omdat dat zo niet verder te gaan met het noemen van voorbeel weinig voorkomt moet je leerlin-gen ook iets heel den anders leren leer ze de weg naar sociale raadslie recapit-ulerend denk ik dat dit artikel geschre den wetswinkels en belastingkantoren daar kun ven is vanuit een bepaalde maatschappijvisie dat nen ze hulp vragen als ze er niet uit kunnen ko spreekt niet in de eerste plaats uit de items en de men maak ze zo taalvaardig en zelfbewust dat beoordeling daarvan op genoemde criteria maar ze naar buiten kunnen treden zonder bang te zijn vooral uit de stukjes commen-taar die verkapte voor het maken van fouten dat is weerbaar aanbevelingen bevat-ten dat die oudleerlingen zo zijn weten wat je wel en niet kunt en van daar rea-geren komt omdat ze over het algemeen ook uit keuzes maken voor wat je wel en niet wil le onderwijs hebben gehad dat vanuit diezelfde ren maatschappijvisie is gegeven leerlingen moeten leerlingen bewust maken waarin hun kracht ligt aller-lei weetjes kunstjes en feiten tot hun be als het gaat om gebruiken van taal dat is nu juist schikking hebben want de maatschappij vraagt te leren door heel vaak din-ge te doen die hier dat kortom de nadruk ligt op het cognitieve als onbelangrijk genoteerd staan rijmpjes of ge bovendien is het onderzoek reproducerend de dicht-jes schrijven een ingezonden stuk schrijven zeer gesloten vraagstelling maakt het niet moge een korte toespraak houden bij een bijzondere lijk andere antwoorden te geven daardoor beves gelegenheid een telefoongesprek voeren tijd tigt het on-derzoek zichzelf schriften lezen deze zogenaamde taalgebruikssi ik probeer juist de dingen die hier als minder be tuaties zijn juist van groot belang als het gaat om langrijk worden aangegeven in mijn onderwijs te vorming van de leerling want be-halve de weinige stoppen omdat ik denk dat leerlingen daar veel keren dat er be-langrijke brieven of formulieren meer aan hebben ze worden er weerbaarder en behandeld moeten worden heeft het na schoolse zelfbewuster van ze zijn er emo-tioneler bij be leven nog een paar aspecten die van een niet te trokken ze voelen zich er veel beter bij en ze vin verwaarlozen belang zijn den het veel leuker hoe besteden mensen bijvoorbeeld een groot ge deelte van hun vrije tijd met lezen en televisie addie gerritsen 37